

MECHANICA

VAN HET SCHAATSEN VII

ELFSTEDENTOCHT 1985

's Avonds slijpen we onze schaatsen voor de laatste keer. Op de vloer van mijn slaapkamer spreid ik alle kleding uit, die ik 's nachts om 03.30 uur moet aantrekken. Bij het opstaan bemerk ik dat het mistig is en iets motregent. Om half vijf worden we weggebracht naar de Frieslandhal. Onderweg is Leeuwarden al ontwaakt en gaat er een onafzienbare stroom fietsers richting startplaats. Om 04.55 uur lopen we de hal binnen door een haag van foto-graven. In de kooi in de hal staan Appie Weijs en J.R. Kruithof met enkele anderen al vooraan. Buiten de kooi is Mart Smeets bezig gesprekken op gang te krijgen met tot de laatste spier gespannen kanshebbers. Voordat we de kooi ingaan wordt ons gezegd, dat als je er één keer inzit, je er niet meer uit mag. In de kooi duurt het wachten lang en Harrie Middeljans, de speaker uit Wierden, telt af. Inmiddels doet ijsmeester Henk Kroes verwoede pogingen om op een tafel te klimmen om ons d.m.v. een grote route-kaart de belangrijkste klunplaatsen aan te geven. Bijna vallen de twee mannen, die de kaart omhoog houden van de bijgeschoven tafels. "Zand op het ijs", deelt Kroes mee, zullen we ook tegenkomen. Harrie telt af en waarschuwt dat het nog één minuut is. De mutsen, brillen en schaatshoezen worden nog één keer rechtgetrokken. "20 Seconden nog"! Nu al wordt er geduwd. Dan klinkt het startschot, de hekken vliegen open. Mart Smeets en andere helpers zoeken een goed heenkomen.

De elfstedenwedstrijd van 1985 is begonnen.

Door de deuren naar buiten of je wilt of niet, je wordt meegesleurd. Buiten maken de duisternis samen met de tienduizenden toeschouwers en onafgebroken flitslicht er een geweldige gebeurtenis van.

We ontwijken in hoog tempo paaltjes, verkeersborden en opstaande randen. Mijn bananentasje bonst op mijn rug.

Ik probeer het vast te houden, maar al te best lukt dit niet, omdat je ook de schaatsen toch wel mee moet nemen. Langs de hele route naar de startplaats staan, schat ik, wel 25 à 30 duizend toeschouwers. Een oorverdovend applaus begeleidt ons naar het ijs. Op het ijs aangekomen schaatsen de eerste rijders al weg. Ik neem de tijd om de schaatsen goed onder te binden en rij met een grote groep de duisternis in. Het tempo ligt direkt al hoog. Hoe is het mogelijk dat een zo'n grote groep schaatsers, dicht achter elkaar rijdend, in zo'n tempo in volslagen duisternis over het ijs jaagt?

Onderweg naar Sneek passeren we de eerste bruggen, die vol staan met toeschouwers.

Boeren met draaiende tractoren op de oevers proberen ons nog enig licht te geven. Een keer in de lichtbundel van een trekker, levert onze eigen schaduwbeelden op. Het is spookachtig, fascinerend. Vlak voor Sneek lijkt het alsof we door de achtertuintjes van een rij huizen schaatsen. De bewoners hebben overal hun verlichting aan en moedigen ons aan.

Sneek is nu in zicht. In het schijnsel van het licht van de stad gaat het nu nog sneller. De ijsbaan van Sneek, die langs de route ligt is geheel verlicht. Op de baan is geen mens te bekennen.

Sneek

In Sneek is de ontvangst geweldig, de bruggen zijn verlicht en duizenden maken een oorverdovend lawaai. De stempelkaarten worden voor het eerst voor de dag gehaald. Sommigen laten hun handschoenen aan een touwtje door de mouwen bungelen. Driftig zwaaiende controleurs wijzen ons waar we moeten stempelen.

De stempelaars willen precies de stempels in het vakje plaatsen, maar de rijders geven de mensen een klap op de hand, zodat de stempels ook aan de achterkant van de kaart en in de verkeerde stempelvakjes terecht komen.

Er wordt geduwd, getrokken en gevloekt.

In de verte springen de eersten van onze groep al een klúnplaats op, de rest volgt en er ontstaan "gaten" in het peloton, zodat de laatsten hard moeten rijden om bij te komen. We slaan rechtsaf, naar IJlst en laten de oude Waterpoort links liggen.

IJlst het plaatsje waar Friese doorlopers werden gemaakt, maar waar vind je die nog? niet in onze groep, misschien later bij de toerrijders.

IJlst

We "vliegen" door IJlst, tussen de vastgevroren schepen door. De mensen moedigen ons aan en voor dat we het beseffen zijn we al op weg naar Sloten. Nu al neem ik de eerste mueslireep, maar het verwijderen van het papier verslapt de concentratie. Gelukkig gaat alles goed.

Bidons met vloeibare kost worden ook al aangesproken. Wat moet dit nog worden, we

hebben nog maar 40 km gereden. De dorst zou later op de dag onze grootste tegenstander worden. Plotseling rijden we van de vaart het Slotermeer op, het lijkt nog donkerder. Enkele contrôle mensen roepen: "naar rechts naar rechts". De meesten stormen de vlakke op, het ijs is hier hobbelig, maar toch redelijk te berijden. Sloten ligt voor ons, maar voordat we er zijn moeten we nog een kistwerk passeren (smalle doorgang op een houten vlonder). Er wordt geremd, we hollen over het kistwerk en rijden hard door.

Sommigen klagen dat het te hard gaat, iemand roept: "het zijn net meikevers, als ze licht zien".

Vlak voor Sloten komen ongeveer 60 rijders ons tegen, die dan al gestempeld hebben en richting Balk gaan.

Sloten

Het stempelen verloopt chaotisch en we verlaten Sloten om in de duisternis de volgende stad aan te doen.

Op naar Balk. Het ijs is hier niet best. Op het meer is blijkbaar de golfslag bevroren en bovendien steken resten van krui-ijs omhoog.

Het rijden op dit ijs veroorzaakt niet alleen pijn in de bovenbenen maar ook in de knieën.

Om 200 km op dit ijs te moeten rijden, zou een ramp zijn. Inmiddels is het 07.00 uur en wil het op deze mistige dag maar niet licht worden.

Even probeer ik de grootte van de groep te taxeren, maar een "bijna val" brengt mij weer bij het schaatsen. Het is overigens frappant hoe snel je tegen het ijs smakt als je niet geconcentreerd genoeg rijdt. Later zou mij dit in de wedstrijd nog een aantal keren overkomen.

Balk ligt binnen bereik. De groep schat ik op 45 rijders, als we Balk binnen schaatsen.

Fakkels en verlichting van de aanliggende winkels verlichten de vaart, waarboven vrolijke vlaggetjes hangen. Eigenlijk had ik van Balk weinig moeten zien, omdat het tempo hoog is en de doorgang erg nauw. Maar concentratieverlies zorgde ervoor dat ik onderuit ging midden in het stadje. De val is "gunstig", precies midden op de vaart en voortglijdend in de schaatsrichting.

Onmiddellijk krabbel ik op en nog voor dat Balk "genomen" is, kan ik weer "aanpikken". Telkens wanneer we een dorp of stad passeren vallen er "gaten" in het peleton door tempo-wisselingen. Een paar keer moet ik een "gat dichtrijden". Later bij het klúnen, zorg ik ervoor dat ik voor in de groep zit om niet telkens honderden meters alleen behoeven te rijden. Het klúnen is tot nu toe meegevallen. Inmiddels passeren we de verzorgingsposten van de topploegen als Aegon, Labello etc.

D.m.v. een vlag op een paar honderd meter voor de post wordt de ravitaillering aangegeven.

Zelf moet ik mij behelpen met 3 flesjes roosvicee, die al behoorlijk aangesproken zijn.

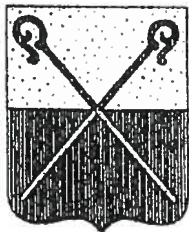
De dorst is groot en langs de route is niets te bemachtigen. Het publiek heeft niet door, dat de dorst zo groot is.

Op weg naar Stavoren worden ons een stel bananen aangereikt. Sommigen hebben beet, anderen zien onder luidkeels gevloek hun "prooi" op het ijs vallen.

De banaan is erg geschikt om tijdens een wedstrijd te eten. Ik haal snel de schil eraf en stop hem gulzig in de mond, de motor moet per slot van rekening aan de praat worden gehouden.

Na Balk gaan we de Luts op, een smalle sloot met aan weerszijden bomen. Elkaar inhalen hier kun je wel vergeten. Dan opeens de Galamadammen de verbinding tussen het Fluesen meer en Morra. Ook hier is het ijs niet zo geweldig, de route wordt hier gemarkeerd door takken in het ijs.

Langzamerhand wordt het nu licht. In de groep herkennen we elkaar steeds meer. Nu pas ontdek ik een vrouw, het blijkt Lenie v.d. Hoorn te zijn, die een dag tevoren in de duisternis heeft geoefend. Ook Betty Westerveld zit erbij. Stavoren is nu goed te onderscheiden. De toeschouwers hier staan op de wal en in de afgemeerde boten.

Stavoren

Ze zingen en moedigen ons aan.

Het eerste deel naar Hindelopen en Workum gaat binnendijs over de dijkvaart. Op dit stuk, pal achter de dijk v.h. IJsselmeer treffen we de minste toeschouwers aan. Dit deel is de moeilijke Zuid-West hoek waar we zand op het ijs konden verwachten.

Inderdaad passeren we een plek met zand op het ijs. Iedereen zoekt nu het beste stukje ijs.

Na 80 km passeren we Hindelopen, waar een groot wak met eenden ons dwingt om uiterst rechts te gaan rijden.

Hindelopen

Hindelopen lijkt op Giethoorn, veel bruggetjes en de doorgangen zijn smal. Links en rechts plezier boten, waar je met een korte slag het beste vooruit komt.

Het stempelen levert geen problemen op. Amper een half uur later met de wind in de rug wordt Workum ingenomen. Bij het stempelen is er een grote valpartij, rijders die al gestempeld hebben en weer willen aanzetten worden door aanstormenden omver gereden. Nadat de knoop bij het stempelhokje is ontward, stormt het gezelschap de Workumer-trekvaart op.

Workum

Niemand heeft ook maar enig oog voor het feit dat de IJscclub Workum 125 jaar bestaat en het bord waarop staat: "Earste of Lêste, alle riders it bêste".

Verder gaat het naar Bolsward. Het peleton bestaat voornamelijk uit A-rijders en veteranen. Bijna allemaal zijn het bekenden. Enkele zeer bekende zijn wel Jan Uitham met zijn bijna 60 jaar en Europees triathlon-

kampioen Axel Koenders. Ravitailleringen zijn nu talrijk. Eén van ons grijpt een uitgestoken tas, die niet voor hem bestemd is. De tas wordt onmiddellijk geplunderd en doorgegeven naar achteren, waar de man voor wie de tas bestemd was, ontsteekt in een tirade. Aan de kant werpen jongens

zich massaal op het weggeworpen souvenir. Dan plotseling een bocht naar links, het "beentje over" doet vreemd aan. Voor ons ligt nu een kaarsrechte vaart met zwart ijs. Ik besluit om een mueslireep te eten, maar bij het openmaken van het heuptasje ga ik onderuit. De flesjes, mueslirepen en stempelkaart glijden over het ijs. Snel krabbel ik weer overeind, raap alles weer bij elkaar en zie in de verte de groep verdwijnen. De achterstand is zo'n 4 à 500 meter. Gelukkig kan ik na een behoorlijke inspanning weer aansluiten. Om ongeveer tien over negen bereiken we Bolsward.

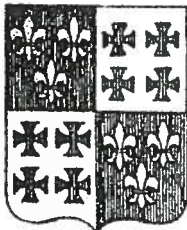

Bolsward

We moeten hier veel klúnen, maar de sfeer is hier fantastisch. Het publiek "helpt" ons door te zingen: "we zijn er bijna" en de opmerkingen als "nog een klein stukje hoor". Na Bolsward gaan we de Witmarsumervaart op. Klúnen is nu "in". Onderweg een groot spandoek met daarop "Mart Smeets is kaal". Heel even denk ik de relatie gevonden te hebben n.l. Bol-zwart en Mart's bol is kaal, het zal wel.

Vlak voor Harlingen in Kinswerd moeten we 250 meter klúnen. "Weer Bonaparte" of "weer een dijk van een tapijt" wordt er geroepen.

Iemand achter mij mompelt: "ik heb liever een dijk van een meid". In Harlingen zijn we welkom, staat op een bord aan de brug, maar we moeten wel meteen klúnen.

Harlingen

Het is klúnen, klúnen en nog eens klúnen. Harlingen biedt ons eigenlijk van alles, een geweldig uitbundig publiek, stempelhokjes, veel klúnwerk met kamerbreed tapijt en gratis koek van de plaatselijke scouting-club.

De koek is niet te eten en vliegt her en der ons om de oren.

Drinken moeten we hebben, maar de mensen kunnen het nog niet weten.

Op naar Franeker, een oude akademiestad, maar nu zonder professoren, zoals op een groot bord is te lezen. Voordat we Franeker bereiken, moet het peleton op de knieën en sommigen zelfs op de buik onder lage bruggen door. Door en door nat zijn we, maar niemand die daar iets omgeeft.

Dan opeens op een klúnplaats: "Radio Oost", de commentator Marko Verweij kijkt op zijn startlijst en probeert door vooruit te hollen iets van nr. 23 op band vast te leggen.

Franeker

Eindelijk Franeker. Een geweldig spektakel hier, muziekkapel op het ijs, mensen opeen gepakt op de wal en bruggen.

"Stempelen" wordt er geroepen. Boven de stempelhokjes de tekst "Franeker een stad om terug te komen". De menigte is hier zo enthousiast, dat je de koude rillingen over de rug lopen, dit is absoluut onvergetelijk.

Sommigen van ons maken vergelijkingen met de

alternatieve wedstrijden in Canada en Finland, maar deze tocht slaat alles. 135 kilometer zitten er nu op, als we op weg zijn naar de op één na laatste stempelplaats Dokkum. "Nog iene" staat er op een brug in het kale landschap. Het is nu ongeveer half elf en steeds halen we kleine groepjes rijders in, die te hard van stapel zijn gelopen. Nu ook vallen er "slachtoffers". Het gebrek aan verzorging (dorst) breekt sommigen op.

Op dit deel van de route vallen nu de klappen.

De 2 vrouwen in ons gezelschap zijn al achtergebleven en ook andere rijders moeten afhaken.

We zitten nu vlak voor Barthlehiem, het Nederlandse Bethlehem, de driesprong waar je rechtsaf nog maar 10 km hebt te rijden naar Leeuwarden.

Maar we moeten links aanhouden naar Dokkum.

Het houten bruggetje bij de kruising puilt uit van de toeschouwers.

Naar Dokkum is nu nog 13 km, maar we moeten ook weer terug.

De Dokkumer Ee is in het midden gemarkeerd om de rijders niet te laten botsen.

Plotseling verschijnen er helikopters boven ons en uit de richting Dokkum komen de 4 koplopers ons tegemoet.

De 4 namen gaan door de groep en de meesten houden het erop dat, Henri Ruitenbergh de 13e elfstedentocht wel zal winnen.

Even later weer een groep met Albert Bakker, de sterke Groninger.

Dokkum

In Dokkum moet op het keerpunt gestempeld worden.

Opvallend is weer; dat het publiek niet op het ijs komt. "Welkom in Dokkum" en "kom terug in Dokkum" zijn de teksten aan de bruggen.

Terug naar Barthlehiem, de groep is uitgedund en er moeten nog meer rijders afhaken.

In Barthlehiem gaan we linksaf richting Oudkerk en Leeuwarden.

"Nog 8 kilometer" wordt er geroepen vanaf de kant.

De groep wordt onrustig.

We zijn nog met 10 man bij elkaar.

We passeren Oudkerk, het laatste bolwerk voor Leeuwarden.

Nieuwsgierig zoek ik de horizon af naar hoge bebouwing van de stad Leeuwarden, maar tevergeefs.

Precies op het moment dat de groep gaat versnellen wordt ik tegen het ijs gesmakt en kom langs de kant in het riet terecht.

Gelukkig is er niets met de schaatsen aan de hand. Jacobus De Vries uit Heerenveen die losgeraakt is van de groep wacht even op mij en gaat dan toch verder.

Het kan nu niet ver meer zijn. We gaan met zijn tweeën door een bocht naar rechts en zien heel in de verte het finishdoek.

Opeens voelen we de benen niet meer en gaan we voor de laatste keer "diep zitten" om de laatste 700 m op de Bonkevaart in glijstijl af te leggen.

Bij de finish; onvergetelijke taferelen, rijders die elkaar in de armen vallen en elkaar gelukwensen.

Leeuwarden

Snel zoek ik het laatste stempelhokje op, terwijl de klok op 7 uur 29 min. springt (eindtijd 7.28.53). Dan ineens voor mij op het ijs; Mark,

Jeroen, Richard, Martijn, Raymond en John Maikel van klas 2D. Zij zijn door een muur van politiemannen heengeglijpt. Felicitaties van de jongens en onmiddellijk bieden zij mij hun jas, handschoenen en droge sokken aan.

Ogenblikken om nooit meer te vergeten.

Terwijl ik mij omkleed, komt het verhaal v.d. tocht op gang.

Haastig schrijven enkele krantemensen de tekst op.

We nemen afscheid van de "zes van 2D", die in de bus naar Leeuwarden vol trots hun spandoek en kranteknip sel aan anderen hebben laten zien.

Strompelend naar de auto, op weg naar de Frieslandhal.

In de Frieslandhal gaan we weer naar de ruimte waar we onze rugnummers en stempelkaart moeten inleveren. Het rugnummer mogen we houden, het zilveren kruisje zal ons worden toege stuur d.

Terwijl veel marathoncracks met de benen omhoog zitten en van de gratis koffie genieten, worden enkele van de grote "kanonnen" weggeroepen naar de dopingcon trôle.

Voor ons zit het erop. Door een haag van persmensen, die niet op ons zitten te wachten, lopen we naar de uitgang van de Frieslandhal.

Alleen nog even de gymschoenen en schaatshoezen ophalen, die we 's morgens op de Zwettehaven hebben achtergelaten. Maar nog voordat we naar het andere eind van de hal wandelen zien we een verschrikkelijke berg schoenen en andere voorwerpen, zodat we snel rechtsomkeer maken en de kunstenaar, die er een kunstwerk van wil maken, de lol gunnen om zijn plan uit te voeren.

H. Alink.